Hädä vaatteesi — laske pisteesi!

Toimittaneet: SAIMI JUTILA ja IRJA TEERISUO

Julkaissut: KANSANHUOLTOMINISTERIÖ

Korttienkäyttäjien huomioon

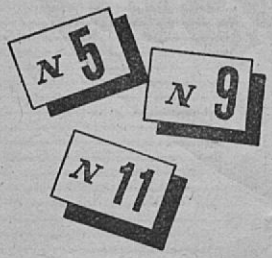

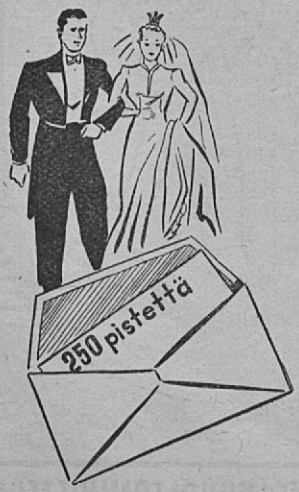

1. Tärkeimpiä vaatetustarvikkeita ostettaessa on pisteiden lisäksi luovutettava myös erikoiskuponkeja, joita jakelukautta varten on 12.

2. Erikoiskupongit eivät, niinkuin pisteet, kelpaa enää seuraavalla jakelukaudella.

3. Kodin tekstiilit (verhot, liinat, lakanat, pyyhkeet ym.) on nyt hankittava vaatetuskortin pisteillä, eikä niitä enää saada ostoluvilla. Lisäksi menee erikoiskupongit verhoista ja lakanoista.

4. Yleensä on kodin ja perheen tarpeeksi valmistettava vain v ä l t t ä m ä t t ö m y y s t a r v i k k e i t a.

5. Vanha on ensin tarkoin korjattava ja kulutettava, sekä uutta varastoa harkiten lisättävä.

6. Monen perheen vaatevarasto sietää pienentymistä pitkän ajan, ennenkuin on välttämätöntä sitä uusia.

7. Uusi järjestelmä vaatii kuluttajien ennakolta tekemään hankintasuunnitelman ainakin yhtä, mieluummin useampaa kulutuskautta varten. Tehtyä suunnitelmaa on pyrittävä tarkoin seuraamaan.

8. Hankintasuunnitelmaa laadittaessa on ensinnä arvioitava perheen vaatevarasto, tarkastettava, mitkä vaatekappaleet voidaan korjauksilla tai muutoksilla kunnostaa ja tarkkaan harkittava, mitä uutta välttämättä tarvitaan. Erikoiskupongit ja pisteet jaetaan tällöin eri vaatelajien (pukujen, alusvaatteiden, jalkineiden, sukkien ym.) kesken.

9. On tarkoin harkittava, ostetaanko valmis vaatekappale vaiko siihen tarvittava kangas tai lanka. Teettäen tai itse tehden saadaan sopivin kuosi ja koko sekä korjauksiin jäännöstilkut.

10. Ostolupia myöntävät kansanhuoltolautakunnat avioliittoon meneville yhteensä 250 pistettä. Tällöin on esitettävä kuulutustodistus. Syntyvää lasta kohti annetaan yhteensä 150 pistettä, ja tulipalossa ym. onnettomuudessa vaatetustarvikkeensa menettäneet voivat saada ostolupia.

Liitteenä seuraa 2 taulukkoa, jotka sisältävät ehdotuksia kuponkien ja pisteiden käytöstä. Jokaisen on laadittava oma suunnitelmansa ostaen vain, mitä välttämättä tarvitsee.

Naisten vaatteet

I. Puvun suunnittelu ja hankinta

Saadaksemme puvun iän pitkäksi ja sen pitokestävyyden mahdollisimman suureksi, on sen suunnittelu ja hankinta suoritettava järkiperäisesti harkiten. Tällöin on, paitsi kauneusnäkökohtia, huomioitava ennenkaikkea vaatteen käytännöllisyys seuraavasti:

1. Valitse kankaaksi vuodenaikaan ja pitotarkoitukseen sopivin tarjolla oleva laatu.
2. Katso, että se varsinkin arkikäyttöön tarkoitettuna on helposti puhdistettava ja kudokseltaan kestävää. (Ei pitkiä lankajuoksuja, kuten usein muotikankaissa).
3. Älä unohda, että sen on oltava omistajaansa pukevaa.
4. Muista sananlasku: "Köyhän ei kannata ostaa muuta kuin hyvää."
5. Osta kangasta sen verran, että saat korjaustilkkujakin.
6. Valitse ehdottomasti kankaaseen ja pitotarkoitukseen sopiva malli niin, että se myös pukee käyttäjäänsä. (Korostaa edut ja peittää viat).

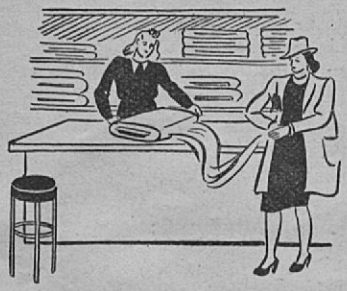

II. Kankaan käsitteleminen ja puvun valmistaminen

Koska tekokuidut, kuten sillalaadut (vistra) erilaisine sekoituksineen sekä tekosilkit suhtautuvat kukin omalla tavallaan esim. silittämiseen, on ne huolellisesti käsiteltävä. Kostea vaate ja kuuma rauta vaikuttavat niihin hyvin eri tavoin. Eri kankaitten käsittelyä varten on valmistajien taholta annettu erikoisohjeita. Seuraavassa muutamia yleisohjeita.

1. Huomaa, että monet kankaat kutistuvat huomattavasti. Kutista sentähden kangas ennen leikkaamista (so. silitä kostean vaatteen läpi) sillä sen kutistuminen voi olla hyvinkin yllätyksellinen, esim. leveydestä 10 cm ja pukukankaan pituudesta kaikkiaan 25—30 cm. Tähän seikkaan on jo kangasta ostettaessa kiinnitettävä huomiota.
   Kokeile kankaan kulmaan, kuinka kuivaksi voit kankaan kutistaessa kuivata, sen pinnan kauneuden tästä kärsimättä. Ilma saa kuivata lopun. — Joskus voi kokeilu osoittaa, ettei voi ollenkaan suorittaa kutistamista. Älä myöskään paina rautaa, sillä silloin litistyy kangas ja siihen muodostuu kiiltoa, vaan silitä huokoisia, pehmeitä kankaita kevyesti, rautaa kannattaen.

   Kutista kangas aina, kun kokeilu osoittaa sen tarpeelliseksi, sillä muuten puku ei ehkä pesun jälkeen mahdukaan päällesi.

   Käytä kutistaessasi tosikuumaa rautaa, mutta muuten tarkista huolellisesti, kuinka kuuman raudan suoranaista kosketusta mikin kangas sietää.

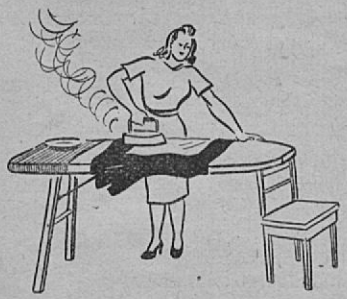

2. Ompele puku hyvin ja siististi, "hyvin istuvaksi" ja käytettäessä mukavaksi, sillä silloin se myös kestää.
3. Varaa tarpeeksi saumanvaroja mallin muuttamisen ja suurentamisen varalle.

III. Puvun hoito käytön aikana

Varjele pukua sisältäpäin ihon hengityksen aiheuttamilta vaurioilta ja kulumiselta seuraavasti:

1. Ihosi ja alusvaatteittesi puhtaus pidentää puvun ikää ja pysyttää sen raikkaan tuoksuisena.
2. Ompele irtovuoreja ja -kappaleita eniten hikoaviin kohtiin, sekä käytä irtokaulusta ja -kalvosimia, missä voit, mutta pidä ne myöskin aina puhtaina.
3. Käytä arvokkaampien pukujen kanssa irrallista aluspuseroa, jonka valmistat sopivasta saatavana olevasta kankaasta vuoden ajan mukaan. Se estää puvun kulumista ja suojaa sen parhaiten välttämättömän ihonhengityksen tuhoavalta vaikutukselta.
4. Ompele jo vaatteen uutena ollessa nurjalle puolelle sen eniten kuluviin ja venymiselle alttiina oleviin kohtin, kuten kyynärpäihin, vahvistavat paikat.

Suojele pukua ulkoapäin kohtaavilta vaurioilta seuraavasti:

1. Käytä esiliinaa tai työtakkia niin paljon kuin mahdollista.
2. Tuuleta pukua niin usein kuin voit, jotta saat sen raikkaan ja puhtaan tuoksuiseksi.
3. Harjaa se samalla, myös nurjalta puolen ja erikoisesti saumanvarojen alta, joihin enin pöly kerääntyy, sillä pöly syö vaatetta. Taskut on samalla tavoin puhdistettava.
4. Käytä kahta arkipukua ahkerasti vuorotellen tai koti- ja työpukua. Täten niillä on suurempi lepo ja tuulettamismahdollisuus, joka pidentää niiden ikää.
5. Muista tuulettaa kaikki vaatekomerossa säilytettävät vaatteet kirkkaalla, tuulisella ilmalla ainakin kerran kuussa.
6. Pidä suursiivous komerossasi 2—3 kertaa vuodessa ja muista tällöin koin vaara. Koinmunien ja toukan kehitys tapahtuu jo 14 asteen lämmössä, joten talvipakkasellakin villavaatteet ovat alttiina kointoukan hävitykselle.
7. Käytä kankaisia tai paperisia pukupusseja sekä kemiallisia aineita koin varalta. Pussit suojelevat myös pölyltä.
8. Korjaa pukua kohdanneet pikkuvauriot, kuten repeämät, ratkeamat, irtautuneet kiinnittimet ym. heti, kun ne huomaat.
9. Poista tahrat heti, kun ne ovat ilmestyneet.
10. Silitä pukusi, kun se on rypistynyt.
11. Pese tai pesetä pukusi, kun huomaat sen tulleet likaiseksi.

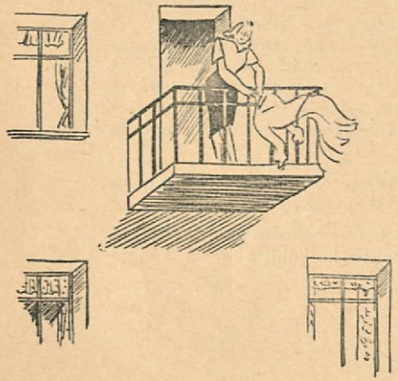

Alusvaatteet

Hankkiminen:

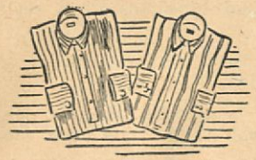

1. Kiinnitä uusia alusvaatteita hankkiessasi huomio niiden laatuun, kuosiin, väriin ym. Katso, että ne sopivat siihen käyttöön, mihin ne on tarkoitettu (kesä- ja talvikäyttö, urheilu-, arki- ja juhlaasu, ulkotyöntekijän ja sisälläistujan vaatteet jne.). Talvivaatteiden tulee olla lämpimiä, pukua suojaavia, kesävaatteiden kevyempiä. — Ota huomioon myös pesemismahdollisuudet.
2. Tutustu erilaisista kuiduista tehtyihin valmisteihin (villa, puuvilla, pellava, silkki, tekosilkki, silla ym.) ja opi käyttämään ja käsittelemään niitä oikein kuivina ja kosteina, sekä eri lämpötiloissa.

Käyttö ja hoito:

1. Opi tuntemaan kankaan ja trikootuotteiden erikoisominaisuudet ja valmista vaate sen mukaan (trikoon venyväisyys, kankaan kutistuminen jne.).
2. Alusvaatteet säilyttävät puvun puhtaana. Pidä ne siisteinä, älä pidä niitä liian kauan, äläkä säilytä kauan pesemättöminä.
3. Käytä alusvaatteitasi säästäen. Pukeudu sään, työn ja tilaisuuden mukaan.
4. Huolehdi, etteivät pukusi värjää alusvaatteita.
5. Vältä pestessä syövyttäviä aineita. Liota vaate ennen pesua pehmennetyssä huoneenlämpöisessä vedessä. Pese useampi vaate samalla kerralla.
6. Pese tekosilkki ja muu tekokuitukangas huoneenlämpöisessä vedessä ja mahdollisimman nopeasti. Älä hankaa vaatetta, vaan suorita pesu kevyesti puristelemalla sekä huuhtele se useaan kertaan. Silitä haalealla raudalla ohuet villa- ja tekokuitukankaat nurjalta puolen. Muista, että useimmat tekokuidut ovat arkoja märkinä ja turmeltuvat kuumuudessa.

7. Silitä tekosilkkitrikoo sekä georgetti- ja kreppikankaat kuivana, silloin niitä voi venyttääkin. Silkkitrikoot ja villaneulokset on kuosin säilyttämiseksi kuivattava paperi- tai kangasalustalle levitettyinä, siis ei ripustamalla.
8. Ompele tekosilkki ja sillakankaat hyväkärkisillä neuloilla, silloin arka kuitu ei vahingoitu.
9. Korjaa alusvaatteesi — niinkuin muutkin vaatteesi — ajoissa. Muista, että trikooalusvaatteita voi parsia ja paikata myös ompelukoneella. Venytä ommellessa sauman kohtaa.

Hanki vain välttämätöntä!

Vaatteiden korjaaminen ja uusinta

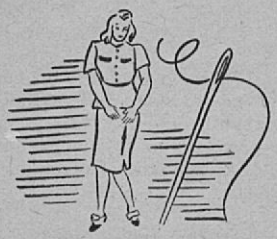

1. Muista, että vaate kuluu eniten sisältäpäin, joten koeta ehkäisevän korjauksen muodossa pidentää sen ikää.
2. Vahvista kulunut kohta parsien, ennenkuin reikä on ehtinyt muodostua.
3. Paikkaa ja parsi vaatetta kohdanneet vauriot heti, kun olet ne huomannut.
4. Arvostele tarkoin vaatteen kestävyyskyky ja suorita korjaustyö sen mukaan — muistaen, että aikakin on rahaa.
5. Korjaa hyvin ja huolella, jos vaate korjauksen ansaitsee, tai käytä se sitten johonkin muuhun tarkoitukseen.
6. Valmistaessasi vaatteen uudelleen, pura se huolellisesti, harjaa ja nypi kaikki langan päät pois, pese ja silitä.
7. Levitä kappaleet erikseen valoa vastaan ja merkitse näkyvällä langalla reiät ja kulumat kankaalla. Täten voit välttää niitä uutta vaatetta leikatessasi.
8. Leikkaa loppuunkulutetuista vaatteista parhaat osat ja käytä ne lasten vaatteiksi tai paikoiksi.
9. Käytä jätteitä, varsinkin trikoosta, välisisusteeksi ("toppaukseksi").
10. Kokoa pienimmätkin tilkut ja muut jätteet. Tehtaat saavat niistä uutta raaka-ainetta.
11. Älä heitä mitään hukkaan!

Lasten korttien käyttö

1. Lasten kortin saavat v. 1937 tai sen jälkeen syntyneet. Sitä vanhemmat lapset: tytöt N-kortin ja pojat K-kortin.
2. Kankaan hankinta lasten kortilla on myös erikoiskupongein rajoitettu. Kupongit L 3 ja L 5 ensimmäisellä sekä L 18 ja L 19 toisella jakelukaudella 1942 oikeuttavat kumpikin ostamaan 1 m villakangasta (lev. yli 130 cm) tai 1½ m villakangasta (lev. 130 cm tai sen alle). Puuvilla-, pellava-, tekokuitu- tai tekosilkkikangasta saa hankkia erikoiskupongeilla L 2 ja L 4 ensimmäisellä sekä L 20 ja L 21 toisella jakelukaudella kummallakin 1½ m (lev. yli 115 cm) tai 2½ m (lev. 115 tai sen alle).
3. Lankaa (ei kalalankaa) saa ensimmäisellä jakelukaudella kupongeilla L 7, L 8, L 9, L 10 ja L 12, kullakin 100 g ja toisella jakelukaudella kupongeilla L 22, L 23 ja L 24, kullakin 200 g. Ompelulankaa kupongilla L 1 ja toisella jakelukaudella kupongilla L 17.
4. Lasten muut tarvikkeet eivät ole sidotut erikoiskuponkeihin, vaan voidaan niitä ostaa kortin pisteillä kuten ennenkin.

Lasten vaatteiden hankinta

Koska lasten vaatteet suurelta osalta voidaan valmistaa aikuisten ja vanhempien lasten vaatteista, voidaan heidän korttejansa silloin enemmän kuin aikuisten, käyttää kodin liinavaatteiden ja muiden kangastarvikkeiden ostamiseen.

Ehdotuksia erikoiskuponkien ja pisteiden käyttöön

Liite I

A. Naisten vaatteet	I jakelukausi						II jakelukausi					
	12 erikoiskuponkia ja 68 pistettä						12 erikoiskuponkia ja 70 pistettä					
	joko			tahi			joko			tahi		
	n:o	esine	pisteen.	n:o	esine	pisteen.	n:o	esine	pisteen.	n:o	esine	pisteen.
Pukukupongit: joilla saa myös villa- ja muuta kangasta												
N 2 ja N 14 puserokuponkeja, myös vil-	2	päällystakki	32	2	puku	20	14	puku	12	14	kävelypuku	30
N 4 ja N 15 la- tai muuta lankaa à 500 g	5			5			16	(ei villaa)		16	(takki vuorill.)	
N 5 ja N 16 hamekuponkeja tai	4	pusero	8	4	villakangasta	8	—	—	—	15	pusero (lyhyet	7
N 6 ja N 17 à 100 g lankaa	—	—	—	—	korjaukseen 1 m. (1.30 m. lev.)		17	hame	10	—	hihat)	
Alusvaatekupongit: joilla saa myös kaikkia muita paitsi villakankaita à 6 m.												
N 10 ja N 18 alushame, yöpaita, yöpuku,	10	housut	5	10	kerrasto	8	18	paita ja housut	10	18	alushame	6
N 12 ja N 19 paita, housut; kerrasto jos esineet ovat yhteenkuuluvat	12	paita	5	12	6 m kang. à 3 pist.	18	19	5 m verhokang. à 3 pist.	15	19	ulkoiluhousut	9
Sukkakupongit:												
N 7 ja N 21	7	villasukat	4	7	villasukat	4	21	sukat	3	21	sukat	3
N 8 ja N 22 villa-, silkki- tai nilkka-	—	—	—	—	—	—	22	„	3	22	„	3
N 9 ja N 23 sukat; tai à 100 g lankaa	—	—	—	—	—	—	23	villasukat	4	—	—	—
N 11 ja N 24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jalkinekuponki:												
N 3 ja N 20 nahasta tai kumista valm.	3	kengät	6	—	—	—	20	kengät	6	—	—	—
Ompelulankakuponki:												
N 1 ja N 13 1 rulla (200 yardia tai m.)	1	ompelulankaa	2	1	ompelulankaa	2	13	ompelulankaa	2	13	ompelulankaa	2
Ilman erikoiskuponkeja saatavia esineitä:												
Hattuja, käsineitä, liivejä, esiliinoja, nenäliinoja, päällyskenkiä, kalosseja, tohveleita, suojuspukuja ym.		liivit	6		käsineet	3		hattu (huopaa)	4		puolipohjat	2
					kalossit	5		nenäliina	1		2 nenäliinaa	2
											päällyskengät	6

Huom.! I. Pisteet eivät riitä kaikkien erikoiskuponkien käyttöön.
II jakelukaudella saadaan paita ja housut yhdellä erikoiskupongilla, villaa sisältävistä alusvaatteista kaksi erikoiskuponkia.

KKn kirjapaino 1942

Liite II

Ehdotuksia erikoiskuponkien ja pisteiden käyttöön

B. Miesten vaatteet	I jakelukausi						II jakelukausi					
	11 erikoiskuponkia ja 68 pistettä						12 erikoiskuponkia ja 70 pistettä					
	joko			tahi			joko			tahi		
	n:o	esine	pistem.	n:o	esine	pistem.	n:o	esine	pistem.	n:o	esine	pistem.
Pukukupongit: joilla saa myös villa tai muuta kangasta												
K 5 ja K 14 Takki } Puku tai päällysvaate[3])	5	puku	45	—	—	—	14	sadetakki	30	14	takki	25
K 6 ja K 15 Housut } Puku tai päällysvaate[3])	6	puku		6	housut	12	15	sadetakki		—	—	—
Alusvaatekupongit:												
K 2 ja K 17 } [1]) Paita, housut, pusero, villapaita, tuulitakki tai [2]) verryttely-, urheilu-, ulkoilupuku, joihin menee 2 kuponkia tai [3]) kangasta ja tekstiilejä (ei villaa) tai à 300 g erilaatuista lankaa.	2	päiväpaita (2 irtokaulusta)	12	2	päiväpaita (2 irtokaulusta)	12	17	päiväpaita (kiintokaulus)	11	17	yöpuku	19
K 4 ja K 18	—	—	—	4	alushousut (pitkät)	9	—	—	—	18	3 m kangasta à 5 pist. (lakanakankaan lev. 150 cm)	15
K 8 ja K 19	—	—	—	8	aluspaita	9	19	2 m. kangasta à 3 pist.	6			
K 10 ja K 20	—	—	—	—	—	—	—		—			
Sukkakupongit:												
K 7 ja K 21 } Sukat tai à 100 g lankaa	7	villasukat	4	7	sukkalankaa 300 g (50 g à 2 pist.)	12	21	sukat	4	21	sukat	4
K 9 ja K 22	9	„	4	—		—	22	100 g puuvillalankaa	2	—	—	—
K 11 ja K 23	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—
Jalkinekuponki:												
K 3 ja K 16 } Nahka- kumi- tai huopajalkineet	—	—	—	3	talvikengät	9	16	puolikengät	8	—	—	—
Ompelulankakuponki:												
K 1 ja K 13 1 rulla (200 yardia tai m.)	1	ompelulankaa	2	1	ompelulankaa	2	—	—	—	13	ompelulankaa	2
Ilman erikoiskuponkia saatavia esineitä:												
Hattuja, käsineitä, solmioita, kaulahuiveja, nenäliinoja, ammattityössä tarvittavia suojuspukuja y.m.		nenäliina	1		kaulahuivi	3		huopahattu	7		käsineet	4
								puolipohjat	2		nenäliina	1

Huom.! [1]) Pisteet eivät riitä kaikkien erikoiskuponkien käyttöön. Sentähden ei kupongin K 19 sallimaa 3 m kangasta voida ostaa.
[2]) Erikoiskuponki 24 on varattu muuhun kuin vaatetustarkoitukseen.
[3]) Vuoritarpeet saadaan päälliskankaan mukana samalla kupongilla.

Kp. 47